

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД І НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

МОНОГРАФІЯ

**Івано-Франківськ
«НАІР»
2022**

УДК 37.011+37.013.74+37.013.8

О 72

Рекомендовано до друку Вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 07 від 31 серпня 2022 р.).

Освіта впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика: монографія / За заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської / Авторський колектив: Л. Прокопів, В. Стинська, Г. Білавич, Б. Савчук, І. Єгорова, В. Ковальчук, Ю. Москаленко, О. Гевко, С. Довбенко, Л. Бандура, І. Завулічна, М. Олексюк, Т. Паска, С. Юрченко. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. 288 с.

Рецензенти:

Чепіль М. М. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

Цюняк О. П. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

ISBN 978-617-8011-39-0

Колективна монографія присвячена розгляду актуальних питань науки, освіти і суспільства. Тематика охоплює актуальні проблеми педагогічної науки: інформаційно-комунікаційне забезпечення розвитку освіти впродовж життя в Україні та зарубіжжі; науково-методологічні та історико-педагогічні засади дослідження освіти впродовж життя; психофізіологічні особливості, інноваційні моделі та технології організації освіти різних вікових і соціальних груп.

Матеріали подано в авторській редакції.

Монографія розрахована на широке коло читачів – науковців, викладачів, студентів закладів вищої освіти, магістрантів, аспірантів, докторантів, працівників державного освітнього сектору.

УДК 37.011+37.013.74+37.013.8

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів несуть автори

© Авторський колектив, 2022

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2022

ISBN 978-617-8011-39-0

РОЗДІЛ II

НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Інна Завулічна

аспірантка кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Нормативно-правова база розвитку та функціонування благодійних фондів як історико-педагогічний феномен в Україні (кінець XX – початок XXI ст.)

Анотація. У сьогоdnішній Україні благодійний сектор справляє відчутний вплив на національну економіку, науку, культуру, освіту та суспільні відносини. Розгалужена система благодійних організацій охоплює переважну більшість сфер життєдіяльності українських громадян. Тож очевидно, що благодійництво та благодійна діяльність стали вагомою частиною соціально-правового життя незалежної України. Саме ця діяльність потребує від держави введення нової нормативно-правової бази розвитку та функціонування благодійності, благодійної діяльності, яка виражається в діяльності благодійних організацій, зокрема фондів. Тому предметом дослідницької уваги на сучасному етапі стає нормативно-правове регулювання благодійних фондів добродчинності України.

Під час проведеного дослідження було використано конкретно-пошуковий (теоретичний аналіз, синтез, систематизація чинних нормативно-правових документів) та метод теоретико-структурного уточнення понятійного апарату. Зокрема: 1) проведено розмежування між визначеннями феномену «благодійництва», «благодійної діяльності», благодійних організації (фондів) із різних позицій – правового, соціального, педагогічного, філософського та ін.; 2) аналіз нормативно-правової бази, що забезпечують розвиток, зокрема благодійних фондів в Україні засвідчив, що найгострішою на сучасному етапі залишається проблема ефективності механізму захисту від шахрайства й інших зловживань у сфері благодійної діяльності; 3) незважаючи на загалом позитивні зрушення в регулюванні здійснення діяльності благодійних фондів в Україні, ця сфера потребує комплексної реформи, головне завдання якої – вдосконалення чинного нормативно-правового законодавства незалежної України.

Ключові слова: законодавство нормативно-правової база України, благодійництво, благодійна діяльність, добродчинні благодійні фонди.

Благодійність як позитивне суспільне та масове явище, що набуло широкого поширення в минулому столітті у всьому світі, особливо виправданим стає в наші дні на теренах держави, коли Україна виборює право на незалежність. Загострення проблем, успадкованих Україною за радянських часів та посилені військовою агресією РФ у 2014 р. на Сході України, а наразі – збройним конфліктом на всій території України у 2022 р., призводить до накопичення негативних явищ в суспільстві, які руйнують його економічні і соціальні основи. Зусилля державних органів влади та місцевого самоврядування, скеровані на розвиток соціогуманітарної сфери, потребують підтримки з боку громадянського суспільства. Освіта, охорона здоров'я, наука, культура і мистецтво, охорона дитинства – це лише частина тих сфер суспільного життя, в яких благодійна діяльність є бажаною і необхідною задля поступового прогресивного розвитку соціуму.

Категорія «благодійництво» у класичному розумінні з'явилася в середині 1990-х рр. Розглянувши модернізацію, пов'язану з економічним і політичним переворотом в Україні, зниження життєвого рівня значної частини суспільства, відмова держави від сильної соціальної політики створили складну ситуацію в країні. Благодійництво стало виконувати важливу роль в стратегії виживання для населення і тих організацій, які раніше знаходилися у системі державного фінансування: школа, охорона здоров'я, заклади культури та ін.

В процесі становлення, економічної нестабільності та розвитку незалежної України громадське суспільство пододало чималий шлях. Масове залучення населення до благодійної діяльності із частковим удосконаленням законодавчої бази регулювання благодійності зумовлюють тенденції розвитку такої сфери у сучасній Україні, адже кожного дня суспільство стикається із новими проблемами та викликами. І часто якраз благодійні фонди здатні мобільно відреагувати на ситуацію, задовольняти різноманітні суспільні потреби, регулювати соціальні відносини в соціумі, забезпечувати усталеність соціального життя. Але визначення чітких сфер для надання благодійної діяльності обмежує можливість благодійних фондів, тому що змушені чекати внесення змін у законодавчий акт, що досить часто триває довгий час.

З початком воєнної агресії Російської Федерації в 2014 року Україна була на межі розгортання воєнних дій. За цих обставин матеріальне забезпечення армії потребувало значних фінансових ресурсів, тому саме благодійний сектор активізувався для надання допомоги та підтримки всіх, хто її потребував. Проте виключений перелік сфер благодійної діяльності в тодішньому законодавстві не дав можливість благодійним фондам діяти в такому напрямі, що зумовило необхідність внесення змін у Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення матеріально фінансового забезпечення обороноздатності держави» № 1190-VII [7]. Із прийняттям певних змін благодійні фонди були виключені до переліку суб'єктів, які можуть провадити свою діяльність у цій сфері. Втім із початком російсько-української війни на теренах нашої землі благодійність стала тим масовим явищем, що докорінно змінила уставлений ландшафт громадянського суспільства в Україні,

а благодійні організації (фонди) стали потужним сегментом соціального захисту та підтримки громадян, не кажучи вже про розвиток окремих суспільно важливих напрямків.

Соціальний інститут благодійництва, а також діяльність благодійних фондів у сучасному українському суспільстві за останні роки розвитку нашої держави перебувають в процесі інституалізації. Доцільно говорити про незавершеність таких етапів становлення та розвитку соціального інституту благодійної діяльності, а також благодійних організацій (фондів) на державному та громадському рівні. Разом із тим, слід відзначити недосконалість та неефективність законодавчої бази, що регулює функціонування благодійних фондів як виокремленого виду благодійності.

Тому однією із центральною формою взаємодій людей з метою здійснення впливу та вирішення нинішніх соціальних проблем, справедливо відзначити благодійність та благодійні організації (фонди), як важливий атрибут громадського суспільства.

На даному етапі питання ефективної нормативно-правової бази розвитку створення та діяльності благодійних організацій (фондів), функціонування в соціумі та шляхи удосконалення їх роботи є важливим та доцільним.

Зважаючи на виняткову роль благодійництва, благодійної діяльності та благодійних організацій (фондів) не лише в науковому, але й практичному рівні, а також з метою успішної організації та здійснення такого виду діяльності, при дослідженні та детальному аналізі важливо достеменно розібратися в базовій термінології.

В енциклопедичній, науковій літературі немає єдиного підходу до визначення понять «благодійність», «благодійна діяльність» та «благодійна організація (фонд)».

Аналізуючи значення основних термінів «благодійність» та «благодійна діяльність» доречно зазначити, що «благодійність» знайшла відбиток в багатьох дефініціях, відтак категорія «благодійна діяльність» використовувалися не завжди. Наприклад, у словнику української мови термін «благодійність» трактується як подавання приватними особами матеріальної допомоги, підтримки бідних та сиріт [39, с 192]; у Великому тлумачному словнику сучасної української мови «благодійність» – це добровільна, безкорислива пожертва фізичних або юридичних осіб у вигляді матеріальної, фінансової, організаційної чи іншої допомоги [2, с. 96.].

У словнику соціальної роботи знаходимо обидва терміни. Так, «благодійність» розглядається як альтруїстична діяльність, спрямована на надання фінансової та іншої допомоги тим, хто її потребує, на поліпшення умов функціонування суспільства та його частин, яка здійснюється приватними особами, громадськими та релігійними організаціями, а також державою; а от даний словник трактує «благодійну діяльність» як добровільну діяльність громадян і юридичних осіб за безкорисливої (безоплатної або на пільгових умовах) передачі громадянам або юридичним особам майна, в тому числі грошових коштів, виконання робіт, надання послуг та іншої підтримки [40]. У

великому енциклопедичному юридичному словнику термін «благодійна діяльність» трактується як добровільна безкорислива діяльність благодійних організацій, що не передбачає одержання прибутків від цієї діяльності [2, с. 439].

Отже, благодійність як поняття досить широке, розкриває різноманітні сфери регулювання, оскільки може охоплювати велику кількість супутніх видів діяльності.

Досліджували даний феномен і українські науковці. Зокрема, М.В. Омецінська благодійність трактує як надання приватними особами та організаціями підтримки і матеріальної допомоги бідним, сиротам, інвалідам та іншим представникам соціально уражених груп [30, с.164]. На думку М.В. Демешка благодійністю є діяльність, за допомогою якої приватні ресурси добровільно розподіляються їх власниками з метою допомоги бідним (у широкому значенні слова) людям, для вирішення суспільних проблем, а також вдосконалення умов суспільного життя [4, с. 67-70].

Із запропонованим підходом до розуміння вище наведених поглядів науковців із поняттям благодійності слід частково погодитись, оскільки воно не обмежує благодійність виключно матеріальною допомогою, не звужує його лише до ототожнення з милосердям. Водночас відносини, пов'язані зі здійсненням благодійної діяльності, вважаються діяльністю, що здійснюється на безоплатній основі (волонтерство) та направлена на реалізацію та забезпечення необхідними благами осіб, які їх потребують.

Важливо зазначити, що чималу увагу дослідженню благодійництва приділяють педагоги-дослідники, що є цілком оправданим морально-виховним потенціалом зазначеного явища, його функціональністю згідно із розвитком громадської та соціальної відповідальності. Сутнісний підхід до осмислення благодійництва в межах педагогіки характеризується зміщенням наукової уваги з головного рівня на другорядні рівні. Даний стан речей, з одного боку, виправдовує сама специфіка педагогіки, характерною ознакою якої є зосередженість на пошуках реального та ефективного виховного механізму. А от з другого боку вищезазначене стає причиною сутнісного недоосмислення благодійництва в педагогіці. Численний інтерес педагогів до благодійництва обумовлений здатністю виховувати молодь, зосереджувати увагу на класифікації просвітницької діяльності, що значно менше приділяється уваги для класифікації благодійництва як цілісного явища [46, с. 11].

Контекст досліджуваної проблеми потребує уточнення категорійно-понятійного апарату, а саме категорій «фонд» та «благодійний фонд». Повертаючись до Великого енциклопедичного юридичного словника в якому зазначено, що благодійна організація (фонд) - це недержавна організація, головною метою діяльності якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб [2, с. 792].

У вище зазначеному Словнику соціальної роботи надається визначення терміну «фонд» - це некомерційна організація, заснована громадянами або

юридичними особами на основі добровільних майнових внесків, яка має соціальні, благодійні, культурні, освітні чи інші суспільно-корисні цілі. Залежно від складу засновників, цілей і форми діяльності розрізняють фонди приватні, громадські, некомерційні, благодійні, місцевого співтовариства та інші [40].

Вивчаючи глибокі підходи і позиції до розуміння поняття благодійності, благодійної діяльності та благодійних організацій (фондів) вагомим залишається проаналізувати нормативно-правову базу, в якій розкривається сутність цих термінів, а також правовий статус її центральних суб'єктів – благодійних фондів.

На основі аналізу нормативно-правової бази в Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012р. вживання даних термінів розглядається в такому вигляді, зокрема благодійна діяльність - добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара; також благодійна організація - юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених цим Законом, як основну мету її діяльності; [8]. З-поміж статей даного закону України, зокрема в статті 13 «Види благодійних організацій» є також чітко зазначено, що благодійна організація може бути створена як благодійне товариство, благодійна установа чи благодійний фонд з урахуванням особливостей, визначених цим Законом та іншими законами України, тому виходячи з даної статті слід зазначити термін-благодійний фонд визнається благодійна організація, яка діє на підставі статуту, має учасників та управляється учасниками, які не зобов'язані передавати цій організації будь-які активи для досягнення цілей благодійної діяльності. Благодійний фонд може бути створено одним чи кількома засновниками. Активи благодійного фонду можуть формуватися учасниками та/або іншими благодійниками.

Із проголошення незалежної України в державі активно впроваджується і розробляється нова нормативно-правова база практично у всіх сферах суспільного життя. Стосувалося це, зокрема і благодійних організацій (фондів), що тривалий час не були врегульовані на рівні законодавства, опираючись на аксіому міжнародних правових актів документів (Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р.; Римська конвенція про захист прав та основних свобод від 04.11.1950р., Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей від 30.09.1990 р., Копенгагенська декларація про соціальний розвиток від 01.01.1995 р. та інші) [42, с.70], а також досвід європейських країн в яких здебільшого закріплювалося в законодавстві дві основні організаційні форми непідприємницьких (некомерційних) організацій: об'єднання і фонди. Об'єднаннями є організації, що створюються учасниками, які ними керують напряму або через сформовані органи управління. Фонди – це також організації, якими ж управляє спеціалізована створена рада директорів із

відповідними повноваженнями; їх діяльність зосереджена на акумуляції активів з метою подальшого фінансування соціально-пріоритетних програм чи завдань. Вивчення зарубіжної практики створення й діяльності благодійних організацій дає підстави стверджувати, що найбільш поширеним видом благодійних організацій закордоном є саме фонди [56, с.67].

В даний час законодавча база незалежної України, що регулює сферу недержавних форм підтримки галузі благодійності ґрунтується на: Конституції України, законодавчих актах, Кодексах України та інших нормативно-правових актах.

1. Відповідні положення Конституції України, які проголошує можливість здійснення благодійності як такої, а значить й можливість утворення благодійних фондів.

2. Основоположні законодавчі акти, спеціально прийняті для регламентації процесу благодійності, які в свою чергу спільно утворюють своєрідний нерозривний нормативно-правовий комплекс основ такої діяльності як благодійність, благодійна діяльність, благодійна організація та благодійний фонд;

3. Кодекси України, а саме:

- Цивільний кодекс України визначає найсуттєвіші моменти благодійної діяльності такі як зміст права громадян на об'єднання, основні державні гарантії цього права, статус громадських об'єднань, порядок їх створення, діяльності, реорганізації або ліквідації (наприклад, стаття 2 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» № 5073 говорить, що законодавство України про благодійну діяльність та благодійні організації (фонди) базується на Конституції України та складається з цього Закону, Цивільного кодексу України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та іншими нормативно-правовими актами) [50];

- Податковий Кодекс України регулює і встановлює оподаткування благодійних організацій і фондів, а також різні пільги, які визначені для них. Не визначає переліку суб'єктів благодійної діяльності, а посилається на спеціальні закони, наприклад на Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» № 5073 [31].

- Господарський кодекс України (зокрема стаття 131) окреслює, що юридичні особи та повнолітні громадяни, в залежності від форм власності можуть створювати крім благодійних організацій (благодійні фонди, членські благодійні організації тощо) і інші неприбуткові організації (фондації, місії та ліги) сфері господарювання, які утворюються юридичними особами, в залежності від форм власності. Втім, скласти чітке уявлення про кожен із зазначених форм досить складно, їх легальні дефініції на даний час у вітчизняному законодавстві відсутні. Можна спростувати тільки один момент, що на відмінну від членських благодійних організацій, які побудовані на корпоративних засадах, благодійні фонди та установи не мають членства, а от відмінність між благодійними фондами та установами полягає у

функціональному призначенні, де благодійні фонди – фінансують соціально-пріоритетні починання, не виробляючи при цьому товари і послуги, а ціль установ – надання конкретних послуг соціально-культурного характеру [3].

4. Інших нормативно-правових актах, що визначають різноманітні види діяльності, у яких поряд з основними питаннями також регламентовано окремі обставини благодійності. Прикладом таких документів можуть бути нормативно-правові акти, що стосуються порядку проведення виборів і референдумів, утворення майнових фондів різних об'єднань тощо [6, с.134].

Ставлення держави до проблем благодійності визначено насамперед в основоположному законодавчому акті – Конституції України, де зазначено, що «благодійництво, благодійна діяльність та благодійна організація (фонд) охороняються державою», яка має створювати соціально-економічні та правові передумови для нормального розвитку, функціонування, як сталого й невід'ємного елемента забезпечення соціальної складової держави та суспільства.

До основоположних законодавчих актів, спеціально прийнятих для регламентації процесу благодійності, благодійної діяльності та особливо благодійних організацій (фондів) належить такі:

- Постанова Президії Верховної Ради України від 26.10.1992 р. «Про благодійні фонди» [32] та Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 16.09.1997 року № 531/97-ВР [9] встановлює основи тимчасових правил реєстрації благодійних фондів (міжнародних, всеукраїнських і місцевих), які створюються юридичними та фізичними особами. Хоча дані Закони України втратили свою чинність у зв'язку з прийняттям інших типів законів, але все ж таки вони залишилися основою законодавства у сфері благодійництва.

- Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 року № 4572-VI, котрий розглядає благодійні організації (фонди) як одну з форм громадських об'єднань, у зв'язку з чим визначає цілий ряд принципово важливих норм, що мають безпосереднє відношення до благодійної діяльності. У кількох наступних статтях цього закону розглядається фінансова підтримка та звітність громадських об'єднань (стаття 23), визначаються способи (стаття 25) та порядок (стаття 29) припинення громадського об'єднання, виділяється відповідальність за порушення законодавства (стаття 31) та інші суттєві обставини [22]. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 року № 5073-VI, відповідно до якого, благодійна діяльність в Україні забезпечує правовий розвиток регулювання та спрямування відносин у суспільстві, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечує сприятливі умови для утворення і діяльності благодійних організацій (фондів) [23].

- Законі України «Про об'єднання громадян» від 01.01.2013р. - [11] регламентує добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод та ін.

▪ Закон України «Про неприбуткові організації» від 13.07.2013р. встановлює певні правові норми для благодійних фондів та благодійних організацій, що здійснюють благодійну діяльність, розглядаючи її як одну з форм неприбуткових організацій [10].

• Наказом Міністерства Фінансів України від 24.01.2013 року № 37 «Про затвердження Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій» метою якого визначалося забезпечення єдиних принципів ідентифікації неприбуткових благодійних фондів та благодійних організацій; контроль за використанням неприбутковими благодійними фондами та благодійними організаціями коштів доручено центральному органу виконавчої влади; надання відомостей, що містяться в Реєстрі, іншим державним органам відповідно до законодавства (підпункт «б» пункту 157.1 статті 157 розділу III Податкового Кодексу) [28];

Вперше можливість створення та діяльності організацій (фондів), спрямованих на задоволення та захист законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших загальних інтересів громадян закріплювалася у Законі України «Про об'єднання громадян» [12], прийнятого Верховною Радою України 16 червня 1992 р. Хоча цим актом благодійні організації (фонди) і не були виділені в окрему групу з чітким визначенням їх правового статусу, але важливим є той факт, що була спроба законодавця виокремити їх серед всіх існуючих на той час суб'єктів господарювання, які не мають на меті одержання прибутку. Втім, відсутність базових термінів для розуміння та правильного тлумачення окремих понять, в тому числі і терміну «благодійна організація» (фонд), зумовила необхідність прийняття спеціального нормативно-правового акту.

Певні спроби нормативного врегулювання статусу власне благодійних фондів незадовго після проголошення незалежності України все ж були зроблені. Так, 26 жовтня 1992 року Президія Верховної Ради України, прийнявши постанову «Про благодійні фонди», доручила Верховній Раді України підготувати проект закону про благодійні фонди, а Кабінету Міністрів України – розробити та прийняти тимчасові правила державної реєстрації благодійних організацій [33]. Цікаво, що ця вказівка першочергово була виконана власне Кабінетом Міністрів України, у зв'язку з чим склалася ситуація, коли були встановлені тимчасові правила державної реєстрації благодійних фондів [27]. Хоча нормативний акт, який визначав би правовий статус такого виду організацій, був взагалі відсутній.

Постанова Президії Верховної Ради України від 26 жовтня 1992 р. «Про благодійні фонди» дозволила юридичним особам, в тому числі нерезидентам, брати участь у створенні міжнародних, всеукраїнських та місцевих державно-громадських, приватних та інших благодійних фондів, які здійснюють благодійну діяльність в різних напрямках і сферах діяльності.

У вище згаданому законі благодійні фонди в Україні утворюються і діють із всеукраїнським (діяльність яких поширюється на територію всієї України), місцевим (відповідної адміністративно-територіальної одиниці або регіону –

області, району, міжобласних) і міжнародним (діяльність, яких поширюється на територію України і хоча б одну іншу державу) статутом та власною символікою.

Аналізуючи Державний класифікатор «Класифікація організаційно-правових форм господарювання» (КОПФГ) розроблено на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 4 травня 1993 р. № 326 «Про Концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу України на міжнародну систему статистики і обліку» [24], який на практиці виконує роль регулятора відповідних відносин. У своїй позиції Державний статистичний класифікатор, наприклад 3.8.8, щодо форм благодійних організацій відносить такі: благодійний фонд, членська благодійна організація, благодійна установа, інші благодійні організації (фондації, місії, ліги тощо). Вказана норма базується на Законі України «Про благодійництво та благодійні організації», що втратив чинність ще у 2012 році. Попри це, організаційно-правовою формою відповідно до Державного статистичного класифікатора є виключно благодійна організація. Тож в процесі створення благодійного фонду, його засновники, дотримуючись вимог статті 90 Цивільного Кодексу України, змушені в установчих документах та на заяві вказувати найменування у такому форматі, наприклад: «Благодійна організація «Благодійний фонд — Щастя». З огляду на це, доцільно відображати у Державному статистичному класифікаторі організаційно-правові форми юридичних осіб, які закріплені у Цивільному Кодексі України, що дозволить привести зміст «Класифікація організаційно-правових форм господарювання» у відповідність до норм чинного законодавства України. З нашої точки зору, такий підхід є необґрунтованим та не сприяє формуванню чіткої та логічної побудованої системи юридичних осіб. Ми ж притримуємося позиції, щоб в нести зміни до Закону України із виокремленням кожного виду благодійної організації, як окремої благодійної форми.

Крім того, було прийнято чимало супровідних актів, які визначали шляхи легального здійснення благодійництва в режимі пільгового оподаткування об'єктів (благодійних організацій (фондів)) та суб'єктів благодійної діяльності, зокрема: Закон України від 28 грудня 1994 р. «Про оподаткування прибутку підприємств» [13], Указ Президента України від 30 червня 1995 р. «Про справляння податку на додану вартість з імпортованих товарів» [47, с. 5], Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 1993 р. «Про впорядкування, приймання та розподіл гуманітарної допомоги» [34], Указ Президента України від 12 серпня 1995 р. «Про пільги щодо оподаткування добровільних пожертвувань юридичних та фізичних осіб» [48] тощо.

Незважаючи на чималу кількість нормативно-правових актів в секторі благодійності, очевидною стала необхідність у прийнятті єдиного систематизованого акту вищої юридичної сили, покликаного комплексно врегулювати відносини, що виникають в процесі здійснення благодійної діяльності, зокрема ним став Закон України від 16 вересня 1997 року «Про благодійництво та благодійні організації» [14], натомість Постанова Президії

Верховної Ради України від 26 жовтня 1992 р. «Про благодійні фонди» втрачає чинність. Таким чином Закон України від 16 вересня 1997 року «Про благодійництво та благодійні організації» став першим нормативно-правовим актом, метою якого є правове регулювання відносин у суспільстві, спрямоване на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечення сприятливих умов для утворення та діяльності благодійних організацій (фондів). Саме цей Закон України закріпив терміни:

- «благодійництво» - добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб, що полягає у поданні набувачам матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги, специфічними формами благодійництва є меценатство, спонсорство і волонтерська діяльність;

- «благодійна діяльність» – добровільна безкорислива діяльність благодійних організацій (фондів), що не передбачає одержання прибутків від цієї діяльності;

Із даного визначення «благодійна діяльність» може виокремлювати такі ознаки:

1) *добровільність* (На думку В. О. Чепурнова: «Добровільність означає здійснення благодійної діяльності благодійником на підставі власного волевиявлення без будь-якого примусу з боку інших осіб». Що дає змогу нам зробити висновок, що добровільність - це найголовніша ознака благодійної діяльності – безоплатність) [55, с. 119].

2) *надання у формі особистої або майнової допомоги* – проявляється у наданні допомоги безпосередньо благодійником за його рахунок іншою особою або майновою допомогою [25, с. 137].

3) *непідприємницький характер* - дану ознаку можна класифікувати різними значеннями, зокрема, Конституційний суд України систематизувавши аналіз законів благодійництва та благодійної діяльності у своїй постанові від 28 жовтня 2009 року № 28-рп/2009 відзначив: «благодійництво і благодійна діяльність мають єдину мету — надання благодійної допомоги, а також різного роду форми благодійництва і благодійної діяльності характеризуються такими правовими ознаками: безкорисливість, що свідчить про надання допомоги на благо інших без будь-якої вигоди; *добровільність* — діяльність, яка здійснюється за власним волевиявленням та спонуканнями, що має морально-етичне підґрунтя, без будь-якого примусу та втручання з боку інших осіб та суб'єктів владних повноважень; *цільова спрямованість* — наявність конкретної мети і надання допомоги тим, хто її потребує, в межах напрямів і порядку, визначених Законом». Тобто орган конституційної юрисдикції акцентує саме на безкорисливості як ознаці благодійної діяльності [38];

4) *цільова спрямованість*: благодійна діяльність направлена на досягнення цілей, передбачених у Законі, а саме: надання допомоги для сприяння законним інтересам бенефіціарів у сферах благодійної діяльності, визначених цим Законом (ч. 2 статті 3 Закону), а також розвиток і підтримка цих сфер у суспільних інтересах.

У Законі України «Про благодійництво і благодійні організації» детально висвітлені засади, форми та напрями благодійної діяльності. Досліджуючи етапи створення благодійного фонду слід зазначити відповідно до чинного законодавства, що комплекс дій, які вчиняться засновниками в процесі створення різних видів благодійних фондів, може відрізнятися в залежності виду фонду, мети створення, кількості засновників тощо. Беззаперечно обов'язковим і юридично значимим є створення благодійного фонду та оформлення його відповідно до вимог законодавства України. Неодмінним є також проходження етапу державної реєстрації благодійного фонду, тому що саме цей момент пов'язується з моментом створення благодійного фонду. Засновниками благодійного фонду можуть бути як громадяни України, іноземці, особи без громадянства, а також неповнолітні особи у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років відповідно до положення Цивільного Кодексу України, а саме статті 32 [51].

Детальніше аналізуючи кожен із етапів створення благодійного фонду, особливо важливо акцентувати на ініціативі засновників, що має виняткове значення на первинному етапі заснування. Останнім етапом створення благодійного фонду є легалізаційний, що характеризується наданням благодійному фондові офіційного статусу, тобто визнання його на державному рівні.

Із затвердженням Положення про порядок державної реєстрації благодійних фондів, права та обов'язки благодійних фондів, закріплено порядок проведення державної реєстрації створення та припинення благодійних фондів, джерела формування майна останніх, взаємодія органів державної влади з благодійними фондами, що дало поштовх до активного розвитку благодійної діяльності в Україні.

Згідно статті 13 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [5, с.135], вперше відбулося виведення благодійних організацій окрему групу суб'єктів, закріпивши їх поняття, статус, засади. За своєю суттю згідно даної статті благодійні організації можуть утворюватися в таких організаційно-правових формах, як благодійний фонд, благодійне товариство, благодійна установ з урахуванням особливостей, визначених цим Законом та іншими Законами України.

В ст. 13 р. частина III Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» благодійним фондом визнається благодійна організація, яка діє на підставі статуту, має учасників та управляється учасниками, які не зобов'язані передавати цій організації будь-які активи для досягнення цілей благодійної діяльності. Благодійний фонд може бути створено одним чи кількома засновниками. Активи благодійного фонду можуть формуватися учасниками та/або іншими благодійниками. Діяльність благодійного фонду породжує багато питань щодо активів та порядку їх використання. Так, із однієї сторони благодійні фонди мають право власності, інші речові права на кошти, цінні папери, земельні ділянки, нерухоме та рухоме майно, а також нематеріальні активи, які повинен використовувати в суворій відповідності із

цілями благодійної діяльності та законодавства. А от із другої сторони благодійною діяльністю фонду слід вважати низку соціальних послуг безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь бенефіціарів, публічний збір благодійних пожертв, меценатство, матеріальна допомога нужденним, що надається як окремими особами, так і організаціями, волонтерство – добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність у вигляді роботи та послуги [15]. Перш за все, слід наголосити на тому, що із характерних ознак благодійного фонду, наведених в Законі, практично неможливо виокремити ті, що відрізнятимуть його від інших видів благодійних організацій. Із вищенаведених тез можна зробити висновок, що єдиною відмінністю благодійного фонду від інших благодійних організацій є можливість створення його одним чи кількома засновниками.

З прийняттям вище вказаного закону було затверджено Положення про порядок державної реєстрації благодійних організацій [35], в якому чітко розмежовано порядок проведення державної реєстрації створення та припинення благодійних організацій (фондів), перелік необхідних документів, органів, що проводять такий вид реєстрації, виведення благодійних організацій (фондів) в окрему групу суб'єктів, із закріпленням їхнього поняття, статусу, засад діяльності, прав та обов'язків, матеріально-фінансового забезпечення тощо. Враховуючи системне тлумачення вище згаданого Закону України вітчизняне законодавство стало більш чітко структурованим та викладеним в правових основах реалізації.

Розглядаючи і порівнюючи Закон України від 1997р. і чинний теперішній Закон «Про благодійну діяльність та благодійні організації» слід зазначити, що в теперішньому Законі вдало сформульовано перелік засновників, а також вимоги, які ставляться до них. Зокрема в статті 13 Закону благодійний фонд може бути створений однією або більше особами. Крім того благодійні фонди можуть мати, крім засновників, інших учасників, що вступили до їх складу в порядку, встановленому статутом благодійного фонду. Такий підхід законодавця обумовлений специфікою кожного виду благодійних організацій.

В процесі проведення державної реєстрації різного роду благодійних організацій, зокрема благодійного фонду, відповідно до ст.14 Закону України про державну реєстрацію засновник або уповноважена ним особа подає документи в паперовій і електронній формі – через портал електронних сервісів визначеному Міністерством юстиції України, в порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи [16]. Поряд з чинним законодавством особливу роль виконують установчі документи, які при створенні, будь-якого виду благодійної організації (фондів) конкретизують загальні і специфічні норми права, що застосовуються до інтересів даної організації. Як вже було зазначено, що різні види благодійних організацій (фондів) діють на основі установчих документів, відповідно до частини 4 статті 131 Господарського Кодексу (надалі ГК) України, які регламентують, що установчі документи затверджуються вищим органом управління благодійної організації [6], а от Закон України «Про

благодійну діяльність та благодійні організації» ч. 1 ст. 14 стверджує, що установчі документами благодійної організації затверджуються засновником (засновниками) благодійної організації або уповноваженими ними особами [17]. Дана норма ГК України, очевидно, потребує змін, адже суперечить базовим положенням цивільного законодавства у частині створення юридичних осіб, а також ніяк не може вважатися спеціальною, бо, очевидно, є внутрішньо суперечливою: благодійна організація перебуває на етапі створення, її ще не існує, тобто не утворені органи управління, тому вони не можуть затверджувати установчі документи.

Залежно від обраного виду благодійної організації (фонду) різняться і їх установчі документи. Так, установчим документом благодійного фонду є статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не встановлено законом. Тобто благодійні фонди не можуть здійснювати свою діяльність на підставі засновницького договору. Незважаючи на виняткову роль статуту в процесі створення та припинення благодійних фондів, а також їх діяльності, в цивілістичній науці проблема правової природи цього документу досі однозначно не вирішена. Тому доцільно б звернути увагу на можливість укладення засновниками цивільно-правових договорів, покликаних деталізувати та узгодити дії засновників щодо створення благодійного фонду, а також передачі його активів. Такими можуть бути, наприклад, договір про спільну діяльність або договір простого товариства з метою створення благодійного фонду, який підпорядковується правилам ст. 1130-1143 Цивільного Кодексу України і припиняються після створення благодійного фонду внаслідок досягнення своєї мети. Окрім цього, засновники вправі укладати й інші правочини, зокрема, щодо передачі майна створеному фондові, базуючись на нормах чинного законодавства України.

Крім того, в установчих документах кожний благодійний фонд вказує своє найменування (може бути повна або скорочена назва, а також англійською мовою), яке вноситься до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. При обранні власного найменування засновникам благодійного фонду необхідно враховувати положення статті 16 Закону про держреєстрацію та Наказ Міністерства юстиції України від 05 березня 2012 року № 368/5, яким затверджено вимоги щодо написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що немає статусу юридичної особи, крім організації профспілки [29].

У статуті благодійного фонду обов'язковими є також положення про умови та порядок прийняття та виключення зі складу учасників благодійного фонду, їх права та обов'язки.

Законодавство дозволяє зазначення в установчих документах й інших відомостей, наприклад, особливостей діяльності та припинення таких фондів. Водночас установчі документи благодійного фонду не повинні суперечити Закону України.

Якщо звернути увагу на міжнародні правові акти європейських держав, то варто зазначити що в статуті міжнародних благодійних фондів акумулюються і відображаються кращі досягнення та напрацювання правових систем, які включають до статуту такі положення: назва; мета; повноваження; найвищий орган управління; частота засідань цього органу; процедура, відповідно до якої такі засідання повинні скликатися; спосіб, яким цей орган повинен схвалювати фінансові та інші звіти; свобода цього органу визначати адміністративну структуру фонду; процедура для зміни статуту і розпуску фонду чи її злиття з іншою неурядовою організацією [49, с. 8]. Підсумовуючи вище наведену інформацію можна зробити висновок, що вимоги вітчизняного Закону до змісту установчих документів благодійних фондів загалом відповідають вище зазначеним рекомендаціям, хоча існує одна деталь на яку варто зосередити увагу і в нести корективи щодо закріплення в установчих документах частоти засідань вищого органу управління (в українському Законодавстві засідання благодійних фондів відбувається відповідно до потреби обговорення чи вирішення нагальних потреб фонду), як це регламентується в Європейському Законодавстві.

Отже, незважаючи на значне спрощення процедури створення благодійного фонду, а також державної реєстрації, на практиці виникає чимало проблем на окремих етапах заснування: в процесі обрання організаційно-правової форми, написання найменування, затвердження установчих документів, що безпосередньо пов'язано, із відсутністю комплексного підходу до прийняття нових та удосконалення чинних нормативно-правових актів. Усунення аналізованих вище законодавчих колізій, сприятиме ефективному застосуванню на практиці нещодавно розроблених та прийнятих актів.

Розглядаючи відкритість переліку особистих прав громадського об'єднання відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 року закріплено право в статуті мати власну символіку (емблему, прапор), яка підлягає реєстрації відповідно до Закону про держреєстрацію. З огляду на цей вид немайнового права як право на символіку (прапор, герб, гімн тощо) в вище вказаному Законі України, на нашу думку доречним було б реалізації права на символіку і в Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Хоча приписи Закону у сфері благодійності не закріплюють за благодійними фондами права мати символіку, однак вважаємо, що доповнення Закону України у сфері благодійності та Закону про держреєстрацію відповідними нормами спростить процес ідентифікації благодійних фондів, що використовують власну зареєстровану символіку. Отже, пропонуємо доповнити Закон статтею 11-1 такого змісту:

«Стаття 11-1. Символіка благодійних фондів.

1. Благодійний фонд може мати власну символіку (емблему, прапор), яка підлягає реєстрації відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

2. Символіка благодійних фондів не повинна відтворювати:

1) державні символи України;

2) інші офіційні символи чи знаки, які використовуються державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, державні та інші нагороди, печатки та інші відмітні знаки цих органів;

3) державні герби, прапори або офіційні назви інших держав;

4) ім'я або зображення фізичної особи без письмової згоди такої особи або її спадкоємців, засвідченої в установленому законом порядку, якщо інше не передбачено законом;

5) інші символи та знаки, використання яких обмежено законом.

3. Символіка благодійного фонду має відрізнятися від зображення вже зареєстрованої символіки інших благодійних фондів.

4. Символіка благодійного фонду затверджується уповноваженим органом управління благодійного фонду в порядку, визначеному в установчих документах.

5. Рішення про затвердження символіки має містити: вид символіки, її зображення та опис. Опис символіки повинен містити інформацію про кольори, масштаби та пропорції елементів символіки. Зображення символіки повинно містити повне або скорочене найменування благодійного фонду.

6. Благодійний фонд має право на використання власної символіки з дня його реєстрації. Забороняється використання зареєстрованої символіки благодійного фонду фізичними та юридичними особами без згоди фонду та для цілей, не пов'язаних з діяльністю даного благодійного фонду».

Незважаючи на перераховані вище моменти стосовно благодійних фондів на законодавчому рівні чітко встановлений перелік органів управління в залежності від виду благодійного фонду, а також інших органів благодійних фондів підзвітним органам управління, які в обов'язковому порядку повинні створюватися в залежності від виду фонди. В кожному конкретному випадку органи управління, відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», того чи іншого благодійного фонду детально регламентовані і визначені в їх установчих документах.

Щодо благодійного фонду їх органами управління є загальні збори учасників, виконавчий орган і наглядова рада. Якщо до складу цих видів благодійних фондів входить не більше десяти учасників, законодавець дозволяє не створювати наглядову раду, делегуючи її повноваження вищому органу управління – загальним зборам.

Закон не містить вимоги щодо обов'язкового формування колегіальних органів управління. У випадку із загальними зборами учасників благодійних організацій рішення приймається загальними зборами учасників, а в благодійного фонду це ж рішення приймається одним учасником одноосібно і формується ним письмово у формі рішення. Момент виникнення цивільної дієздатності співпадає з набуттям благодійного фонду цивільної правоздатності, а саме з моментом її створення і припиняється з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Беручи до уваги вищевикладене, слід підсумувати, що благодійні фонди наділені саме універсальною правоздатністю з огляду на зміст статті 91 Цивільного Кодексу України.

Значний інтерес в благодійних фондах слід приділити майновій відокремленості, що є вкрай важливим інструментом забезпечення реалізації їх статутних завдань, а відсутність даної матеріальної бази значно ускладнює функціонування різних видів благодійних організацій, зокрема фондів і часто призводить до їх ліквідації. Важливо відмітити, що на законодавчому рівні забезпечення благодійних фондів реальними механізмами додає збільшення кількості активів, контроль і напрям їх використання. Прийнятий у 2012 році Закон у сфері благодійності, на відміну від раніше чинного нормативно-правового акту, не містить ніяких вказівок щодо потенційних джерел формування активів благодійного фонду, тому слід базуватися на загальних положеннях цивільного та господарського законодавства відповідно до частини 1 статті 140. Хоча Закон не містить чітко визначеного переліку джерел формування активів різних видів благодійних організацій, зокрема благодійних фондів, окремі його положення все ж дають можливість розширити закріплений у Господарському Кодексі України список, доповнивши його, наприклад, доходами від управління благодійними ендавментами та ін.

Відповідно до теми дисертаційного дослідження детальніше проаналізуємо джерела формування майна благодійних фондів закріплених в Господарському Кодексі України. Благодійні фонди, окрім засновників, можуть мати учасників, що вправі формувати активи благодійного фонду. Оскільки законодавством України не встановлено жодних обмежень, установчі документи благодійного фонду можуть містити положення щодо обов'язкової сплати вступних та інших внесків учасниками таких організацій. Наприклад, відповідно до статуту Благодійного фонду «Мій університет» його учасники зобов'язані сплачувати вступні та членські внески, розмір і порядок сплати, яких визначаються за рішенням Загальних зборів, а от несплата учасниками внесків може бути підставою для виключення їх зі складу учасників благодійного фонду, якщо звичайно дане положення було затверджено в установчих документах [43].

Основним широко визнаним джерелом формування активів благодійних фондів на сьогодні є отримання благодійних пожертв від благодійників. Термін благодійна жертва слід відрізнити від терміну «жертва» - дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, особам, встановленим частиною 1 статті 720 Цивільного Кодексу України, а от благодійна жертва – безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових справ власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності відповідно до частини 1 статті 6 цього ж Закону.

За останні роки публічний збір благодійних пожертв стає одним із найпоширеніших способів збільшення активів благодійних фондів. Ним визнається добровільний збір цільової допомоги у формі коштів (наприклад,

благодійні скриньки для пожертв) або майна серед невизначеного кола осіб, зокрема з використанням засобів електронного зв'язку або телекомунікації, благодійного телекомунікаційного повідомлення, для досягнення цілей, визначених Законом. Крім уже згаданого Закону України, питання привселюдного збору благодійних пожертв налагоджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 року № 451 «Про затвердження Порядку здійснення публічного збору благодійних пожертв для забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності та функціонування Збройних Сил України» [36]. Водночас окремі її положення не лише встановлюють спеціальні правила, але й прямо суперечать нормам Закону. Так відповідно до частини 5 статті 7 Закону України особи, які перебувають на державній або іншій публічній службі, не мають права здійснювати публічний збір благодійних пожертв, крім випадків, передбачених цим Законом. А згідно з пунктом 2 Порядку публічний збір благодійних пожертв може здійснюватися «... уповноваженими посадовими особами Міноборони з використанням засобів масової інформації». На нашу думку виявлена правова колізія повинна бути усунена шляхом внесення змін у частину 5 статті 7 Закону України, замінивши словосполучення «цим Законом» словом «законодавством», що дозволить уникнути неузгодженості між Законом та підзаконним нормативно-правовим актом, тому що акт узаконює особливі положення, як виокремлення із загального законодавства.

Значний інтерес представляє багато різноманітних способів публічного збору благодійних пожертв, зокрема використання спеціальних скриньок, через мережу Інтернет, за допомогою благодійного телекомунікаційного повідомлення тощо. Попри налагодженість таких видів благодійних фондів, банків, представників операторів телекомунікацій, а також налагодженого механізму благодійної допомоги через мережу Інтернет, маса людей по світу перераховують благодійні пожертви будь-яких напрямків та цілей, без особливих зусиль. Даний сектор благодійних пожертв це один із найбільш дієвих, простих і зручних способів жертвування коштів на благодійність, хоча із своїми недоліками, а саме: недостовірність при здійсненні контролю за зібраними пожертвами, систематичність та часта удосконаленість шахрайських схем привласнення коштів благодійників, низький коефіцієнт розкриття злочинів в даній ділянці, що визиває недовіру до благодійних фондів в мешканців.

Регламентуючись частиною 6 статтею 7 Закону України забороняється публічний збір благодійних пожертв на цілі, які суперечать Законам України, порушують права третіх осіб та здійснюватися у формі підакцизних товарів.

Проаналізувавши різні аспекти публічного збору благодійних пожертв благодійними фондами зосередитись хотілося б на використанні спеціальних скриньок та їх видах: стаціонарні і мобільні.

Стаціонарні скриньки встановлюються благодійними фондами за умов укладення договору між благодійним фондом та юридичними або фізичними особами-підприємцями, які здійснюють публічний збір пожертв від власного

імені на користь фонду. Дані законодавчі реквізиції закріплені в частині 3 статті 7 Закону України, що визначає обов'язкові умови такого контракту: ціль, мету, місце, час збору пожертв, порядок доступу до фінансової звітності благодійних фондів, а також відповідальність сторін в разі порушення договору або порядку використання пожертв. Дані стаціонарні скриньки встановлюють в магазинах, супермаркетах, торгових центрах та інших громадських місцях.

Щодо так званих мобільних скриньок то саме благодійні пожертви в них як правило відбуваються в публічних місцях завдяки добровольцям (зокрема студенти вузів активно долучаються до благодійності на хвилі спільного прояву доброти та милосердя) або працівниками благодійного фонду. Коли іде мова про мобільні скриньки, хотілося б зосередити увагу на двох ситуаціях в залежності від того хто буде здійснювати збір благодійних пожертв, зокрема перший випадок – збір благодійних пожертв здійснюється не учасником або ж найманим працівником благодійного фонду та не залучена до її діяльності на підставі цивільно правового договору, тоді можна стверджувати, що ця особа діє від власного імені на користь благодійного фонду. А відносини, що регулюються нормами права публічного збору благодійних пожертв з певною людиною повинні бути оформлені як в випадку із стаціонарними скриньками – укладенням відповідного договору. Іншим може бути повноваження людини на публічний благодійних збір пожертв, якщо він реалізується учасником, найманим працівником чи людиною яка працює в даному фонді. В результаті такої публічної благодійної пожертви ця людина представляє благодійний фонд в якому є представником, а її особа підтверджується нотаріально посвідченою довіреністю керівника фонду. Така довіреність має визначати цілі, місце і певний термін збору коштів або іншого майна, порядок їх використання та порядок загального доступу до фінансових звітів благодійного фонду. Наявність відповідної довіреності в особи в процесі здійснення публічного збору благодійних пожертв від імені благодійного фонду є обов'язковою.

Однак, незважаючи на перераховані вище моменти основним відкритим питанням залишається контроль за зібраними коштами в стаціонарні скриньки для пожертв. З метою впровадження контролю за зібраними благодійними жертвами було розроблено і подано до Верховної Ради України на розгляд проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо протидії зловживанням у сфері благодійництва» № 3215 від 02 жовтня 2015 року [37], в якому пропонується доповнити Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» статтею, щоб детально врегулювати питання публічного збору благодійних пожертв із використанням скриньок для пожертв, де основним побажанням в законопроекті є опломбування основної скриньки індикаторною пломбою (відповідно до вимог Державного стандарту України) банку, в якому відкрито рахунок благодійного фонду, бенефіціара або його законного представника. Проєктом даного Закону встановлено, що опломбування, перевірка цілісності та пломб банку на скриньках для пожертв, розпломбування та виймання коштів із неї здійснюється в приміщенні банку працівниками та особами, які здійснювали збір коштів або уповноваженим

представником благодійного фонду. В результаті зібраних готівкових пожертв після перерахунку зарахування проводиться на поточний рахунок благодійного даного фонду.

Необхідно зауважити, що в умовах сьогодення відносно новим законним функціонуванням публічного збору благодійних пожертв стає такий вид благодійних пожертв, як телекомунікаційне повідомлення (так звана СМС-благодійність). Відповідно до пункту 4-1 частини 1 статті 1 Закону України благодійне телекомунікаційне повідомлення – це ініційоване з кінцевого обладнання абонента голосове, текстове повідомлення, набір певного номера, використання сигналів тонового набору, які зафіксовані обладнанням оператора телекомунікацій на телефонний номер, виділений для збору коштів на цілі благодійної діяльності. В результаті здійснення благодійного телекомунікаційного повідомлення оператор перераховує передплачені кошти абонентом на цілі благодійної діяльності фонду у термін та залежно від умов визначених договором.

Ця форма збору благодійних пожертв через дзвінки або СМС-повідомлення неодноразово застосовувалася на теренах України, наприклад у 2006р. проектом «Лікарня майбутнього» завдяки текстовим повідомленням за три місяці було зібрано 3 млн 600 тис. грн. [41]; а ось влітку 2008р. жителі України активно брали участь у такому зборі пожертв на подолання наслідків повені в Західній Україні. Корисність та чинність телекомунікаційного повідомлення (так звана СМС-благодійність) неодноразово була доведена в період 2014р. та 2022р., коли за допомогою дзвінків на єдиний короткий мобільний номер «565» було перераховано кошти на підтримку Української армії [1].

З наведеного вище виду благодійних телекомунікаційних повідомлень-пожертв благодійних фондів в Україні вводяться в дію на підставі чітких вказівок та нормативних документів уряду. Розробка такого виду комплексного акту, який би дозволив вивести благодійні пожертви благодійних фондів на новий щабель так і немає. Основна проблема розробці та погодженні даного законопроекту пов'язана з потребою забезпечити максимальний рівень контролю над прозорістю та підзвітністю відправки благодійних повідомлень, а також використанням зібраних у такий спосіб коштів.

При цьому лишень у жовтні 2016 року було прийнято Закони України № 1664-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення сприятливих умов для впровадження благодійних телекомунікаційних повідомлень» [18] та № 1665-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для впровадження благодійних телекомунікаційних повідомлень» [19], які із прийняттям зобов'язані налагодити публічний збір благодійних пожертв телекомунікаційного повідомлення. Із внесенням змін в вище вказані Закони України відбувається звільнення оператора благодійного телекомунікаційного повідомлення від сплати ПДВ, збору державного пенсійного страхування та податку на прибуток.

Як свідчить аналіз вивчення в Україні публічний збір благодійних пожертв здійснюється на пряму оператором телекомунікацій на підставі договору, укладеного з неприбутковою організацією, у тому числі благодійним фондом (крім політичних партій і кредитних спілок) або територіальною громадою, а от в Європейських країнах такий вид благодійних пожертв відбувається без складання договору між операторами мобільного зв'язку та благодійними фондами.

Відповідно до умов договору, який укладається між благодійним фондом чи іншою неприбутковою організацією з оператором телекомунікації в Законі України зазначено:

- 1) обов'язком благодійного фонду чи іншої неприбуткової організації є оприлюднення на своєму веб-сайті звіту про використання зібраних благодійними жертвами коштів та підтверджуючі документи;
- 2) термін оприлюднення зазначеного звіту та відповідних документів, а також відповідальність про їх недотримання.

Як свідчить законодавча база Закону України розроблений механізм, який максимально виключає можливість привласнення, спрямування фінансування адміністративних чи інших витрат благодійного фонду, зібраних благодійних пожертв завдяки благодійним телекомунікаційним повідомленням, якщо цей момент не прописаний в договорі.

З огляду на наведене вище обґрунтування окресленої постанови слід зазначити, що благодійна жертва надається винятково для досягнення певних визначених раніше цілей, а часткове використання благодійної жертви для інших, не встановлених договором, цілей та напрямків є порушенням договору.

Наступним напрямом дослідження нормативно-правової бази розвитку благодійних фондів в незалежній Україні слід зосередити увагу на правові підстави та порядок припинення діяльності благодійних фондів. І справді, діяльність того чи іншого фонду може бути припинена тимчасово, на конкретний (нехай і тривалий) період часу. Однак він продовжує існувати як суб'єкт права і повинен виконувати обов'язки, покладені на нього законом чи установчими документами. Наприклад, якщо статутом освітнього благодійного фонду «Мій університет» встановлено обов'язок публікувати звіти про джерела залучення коштів і майна для здійснення ним благодійної діяльності та про напрями їх використання не рідше одного разу на рік [44]. У разі, коли цей благодійний фонд не здійснюватиме жодної діяльності протягом року чи більше, в тому числі не матиме активів (доходів), а також витрат (зокрема адміністративних), йдеться про припинення його діяльності, але не самого фонду. Тобто обов'язок публікувати звітність повинен виконуватися фондом згідно зі його статутом.

При дослідженні правових підстав та порядку припинення діяльності благодійного фонду слід проаналізувати загальні норми Цивільного Кодексу (зокрема, стаття 104 даного Кодексу встановлює, що благодійний фонд припиняється в результаті реорганізації, злиття, приєднання, поділу, перетворення або ліквідації) та Господарського Кодексу України відповідно до

чинної редакції статті 59 даного кодексу України припинення суб'єкта господарювання здійснюється лише відповідно до Закону України. Зважаючи на викладене вище та беручи до уваги специфіку кожного із наведених способів припинення благодійного фонду, їх доцільно розглядати окремо, аналізуючи не лише підстави, але й порядок припинення фонду як при реорганізації, так і при ліквідації.

Щодо загальних підстав ліквідації діяльності благодійного фонду то вони містяться у статті 110 Цивільного Кодексу України і напряму залежать від суб'єкта, який прийняв рішення про ліквідацію. Незважаючи на зміст статті 110 Цивільного Кодексу України та статті 18 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» рішення про ліквідацію діяльності благодійного фонду вправі приймати орган управління, уповноважений на це установчими документами, або ж суд, що дає змогу виокремити існування двох видів ліквідації: добровільної та примусової (судової).

У свою чергу причиною для прийняття відповідного рішення, відповідно до положення законодавства України, про добровільну ліквідацію благодійних фондів може бути закінчення строку, на який було створено фонд, досягнення мети, для якої його було створено, а також інші підстави визначені установчими документами [26, с. 61].

З-поміж можливих ситуацій, які можуть виникати під час діяльності благодійного фонду, коли учасники благодійного фонду чи уповноважений орган матиме підстави для добровільної ліквідації, наприклад смерть бенефіціара тому без сумніву в такому разі учасники благодійного фонду можуть прийняти рішення про добровільну ліквідацію або в нести зміни до установчих документів про зміну цілі діяльності.

Слід підкреслити, що в процесі створення благодійного фонду в установчих документах взагалі не приділяють уваги процесу припинення фонду, а більшості просто дублюють норми чинного законодавства України. Хоча в практиці все ж таки в деяких в установчих документах благодійного фонду трапляються випадки про відповідні підстави, наприклад у статуті Добровеличківського благодійного фонду «Патріот» містилися спеціальні положення щодо підстав прийняття рішення про добровільну ліквідацію фонду. А саме відповідно до пункту 12.4 статуту даного благодійного фонду добровільна ліквідація здійснюється на підставі рішення Правління Фонду, а також на підставі письмового звернення Засновника Фонду або Виконавчого Директора. Правління Фонду розглядає відповідні звернення та за необхідності визначає порядок і строки такої ліквідації відповідно до чинного законодавства України [45]. Хоча регламентуючи положення установчих документів про підстави прийняття рішення добровільної ліквідації даного благодійного фонду «Патріот» слід відзначити про невдале формування даного положення, адже відповідно до чинного законодавства України воно дещо не відповідає нормам. Оскільки, Закон дозволяє зазначити в установчих документах фонду один орган управління і саме він зобов'язаний приймати рішення про ліквідацію фонду. Саме тому тільки виконавчому директору, який є органом управління в даному

фонді, надано право звертатися із пропозицією прийняти рішення про добровільну ліквідацію, але існує момент коли у зверненні містяться певні обґрунтування причин для ліквідації, то правління фонду, приймаючи рішення, в його основу ставить не сам факт наявності звернення від зазначених суб'єктів, а конкретні доводи, викладені у ньому.

Як зазначалося вище, що саме уповноважений орган благодійного фонду може прийняти рішення про ліквідацію фонду не зазначаючи вичерпного переліку підстав та що саме стало підставою його прийняття. Вище наведені положення відкривають нові горизонти для закриття та припинення існування багатьох благодійних фондів, тому ми пропонуємо в нести зміни в Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» за більш чіткі та вичерпні переліки добровільної ліквідації благодійних фондів.

Водночас хотілося б приділити увагу питанню примусового (судового) порядку ліквідації благодійного фонду. Саме це рішення приймається судом, а підстави даного рішення поділяються на загальні та спеціальні.

Щодо загальної підстави то вона закріплена у пункті 2 частині 1 статті 110 Цивільного Кодексу України і дає право учаснику благодійного фонду чи певному органу державної влади звернутися до судової ланки із позовом про допущені порушення при створенні благодійного фонду, які не можливо усунути, а також відсутність в засновника достатнього об'єму дієздатності для відповідних дій або ж прийняття рішення про заснування благодійного фонду неналежним суб'єктом (органом державної влади, органом місцевого самоврядування, іншої юридичною особою публічного права та ін.).

Пріоритетними напрямками для підстав винесення рішення суду про ліквідацію благодійного фонду знаходяться в нормах Закону 27 частини 2:

1) використання активів (доходів) благодійного фонду з порушенням встановлених цим Законом вимог до здійснення благодійної діяльності, що триває не менш як 12 місяців;

2) неможливість самостійної реорганізації або ліквідації благодійного фонду у випадках, визначених законом або установчими документами фонду.

Існування однієї із вище зазначених підстав не зобов'язує суд винести рішення про ліквідацію фонду, а дозволяє винести альтернативу: винести рішення про реорганізацію (злиття, приєднання, поділ та перетворення) або ж про ліквідацію благодійної організації [57, с. 358].

На противагу описаній вище ситуації, важливе значення має постанова судового рішення про припинення діяльності благодійного фонду відповідно до пункту 2 частини 2 статті 27 Закону України, зокрема неможливість самостійної реорганізації або ліквідації благодійного фонду у випадку визначеного законом чи установчими документами даного фонду. Станом на сьогоднішній день такі випадки не закріплені і не були виявлені в законодавстві нами в жодному з аналізованих установчих документів благодійних фондів. Тому для застосування цієї судової норми неможливість самостійного припинення благодійних фондів повинно бути обумовлено об'єктивними причинами, не залежати від волі учасників і повинно

розглядатися з позиції відповідальності благодійних фондів (з огляду на назву статті 27 Закону України «Відповідальність у сфері благодійної діяльності» і її зміст). Через те, що фонд не може бути примусово припинений у судовому порядку лише базуючись на тому, що рішення про реорганізацію чи ліквідацію не було прийнято уповноваженим органом управління в добровільному порядку.

Ми не заперечуємо проти прийняття судового рішення про ліквідацію благодійного фонду в певних випадках, крім використання ним ресурсів всупереч законодавства, тим паче, що у пункті 3 частини 1 статті 110 Цивільного Кодексу України, зазначено, що фонд може бути ліквідованим за рішенням суду в інших випадках, встановлених законом. Беручи до уваги вище викладений матеріал вважаємо, цю норму слід застосувати при прийнятті нових нормативно-правових актів в пункт 2 частини 2 статті 27 Закону, які б зазначали конкретні випадки ліквідації судового рішення благодійних фондів: підстави для постановлення судового рішення щодо ліквідації благодійного фонду за позовом державного реєстратора, спеціально уповноваженого органу з питань державної реєстрації або іншої заінтересованої особи, зокрема, є використання активів (доходів) благодійного фонду з порушенням встановлених цим Законом вимог до здійснення благодійної діяльності.

Хотілося б зосередити увагу на певну неясність щодо осіб, які вправі звертатися до суду з відповідним позовом ліквідації фонду. Так, згідно пункту 2 частини 3 статті 110 Цивільного Кодексу України право звернення до суду про ліквідацію благодійного фонду має право у встановлених законом випадках учасник фонду або відповідний орган державної влади [52]. Однак частина 2 статті 27 Закону України наголошує, що з аналогічним позовом до суду про ліквідацію благодійного фонду відносить державного реєстратора, спеціально уповноваженого органу з питань державної реєстрації, а також інших заінтересованих осіб. Тому постає питання, яке повинно врегулюватися нормативно-правовою базою Законів України, хто з визначених «осіб не можуть належати до заінтересованих осіб і з яких підстав вони мають звертатися до суду» [20].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що в чинному законодавстві не міститься особливих положень реорганізації благодійних фондів, тому з огляду на уже викладену вище позицію видається, що прийняття рішення про припинення діяльності благодійних фондів шляхом реорганізації можливе лише у добровільному порядку.

Таким чином, першим кроком після прийняття рішення про припинення діяльності благодійного фонду повинно бути повідомлення органу (надається в письмовій формі органом, що прийняв рішення про припинення, або ж судом протягом трьох робочих днів з дня його прийняття), що здійснює державну реєстрацію.

Другим важливим кроком є призначення комісії (може бути покладено на орган управління благодійного фонду) з припинення благодійного фонду.

Третім кроком в процесі припинення благодійного фонду слушно визначити порядок і строк пред'явлення, а також задоволення кредиторами своїх вимог до даного ліквідаційного фонду. Залежно від виду припинення благодійного фонду законодавство закріплює необхідність складення певних документів (акт, розподільчий та ліквідаційний баланс та інші), що пов'язано із пред'явленням та задоволенням вимог кредиторів.

Останнім четвертим завершальним кроком припинення діяльності благодійного фонду подача документів та проведення процедури державної реєстрації припинення [21].

Крім цього, слід розглянути специфічний момент припинення діяльності одного благодійного фонду і його злиття двох або більше благодійних фондів, які одночасно припиняють існування з передачею усього свого майна, прав і обов'язків новоствореному благодійному фондові. У цій ситуації приєднання, не можна говорити про створення нового фонду, адже при приєднанні один благодійних фонд припиняється з одночасною передачею свого майна, прав і обов'язків іншому благодійному фонду, що вже існує на момент припинення. Положення частини 2 статті 18 Закону України дає підстави стверджувати, що приєднання благодійного фонду до будь-якого іншого благодійного фонду суперечить законодавству. Тому що, в такому разі права, обов'язки та майно фонду, що реорганізується, не будуть передані благодійному фондові, як цього вимагає Закон. Водночас законодавством України не забороняється злиття благодійного фонду з іншими благодійними фондами (відповідними схожими ознаками), якщо в результаті проведеної реорганізації новоствореним буде благодійний фонд. Лише в такому разі буде дотримана вимога Закону і правонаступником щодо реорганізованого благодійного фонду буде інша благодійна юридична особа.

Окрім цього важливо звернути увагу на той факт, що благодійний фонд може прийняти рішення про реорганізацію шляхом поділу і одночасним припиненням існування. Натомість усе майно, права та обов'язки із визначеним та узгодженим між собою певним поділом переходять до двох чи більше новостворених благодійних фондів [53].

Важливим компонентом, що стосується діяльності благодійних фондів є перетворення благодійного фонду в благодійну установу чи товариство, тобто зміна організаційно-правової форми. Водночас Законом виключена можливість перетворення благодійного фонду в громадське об'єднання чи іншу благодійну структуру, навіть якщо вона є неприбутковою. До нового благодійного фонду, створеного в результаті перетворення, переходить усе майно, права та обов'язки попереднього фонду [54].

Підсумовуючи викладене вище, слід наголосити, що благодійний фонд може бути припинений в добровільному або примусовому порядку, які визначені у Цивільному Кодексі України, а також за правовими наслідками: поділяються на ліквідацію та реорганізацію, які закріплені в Законі України особливі випадки винесення судом рішення про примусове припинення діяльності фонду. Примусове припинення благодійного фонду на підставі

рішення суду, на нашу думку, можливе виключно у формі ліквідації. При чому запропоновано відповідне судове рішення виносити у разі використання активів (доходів) благодійного фонду з порушенням встановлених Законом вимог до здійснення благодійної діяльності незалежно від тривалості такого порушення. Кожен конкретний факт вчинення правопорушення повинен бути розглянутим у суді та отримати належну правову оцінку.

Висновок. Слід зазначити, що вітчизняна нормативно-правова база в сфері благодійності на сьогодні вже застаріла – більшість законів було ухвалено ще в 90-х роках минулого століття. При цьому, доцільно говорити про незавершеність таких етапів становлення та розвитку соціального інституту добродійної діяльності на державному та громадському рівні. Разом із тим, слід відзначити недосконалість та неефективність законодавчої бази, що регулює функціонування інституту благодійності. Що значно стримує розвиток діяльності благодійних фондів в незалежній Україні. Тому саме на сьогодні гостро постає питання оновлення нормативної бази, що регулює зокрема діяльність благодійних фондів та регламентує суспільні відносини, пов'язані із благодійництвом.

Звертаючи увагу на даний стан в Україні, тобто з початком воєнної агресії Російської Федерації, а згодом із початком російсько-української війни на теренах нашої землі благодійність починає процес інституалізації, зумовлює консолідацію українського суспільства та дає поштовх для розвитку нових потребуючих благодійних фондів із впровадженням комплексної реформи вдосконалення чинної законодавчої бази, як окремого виду. Верховна Рада України постійно ухвалює нові закони, що стосуються певних аспектів соціогуманітарної сфери. Водночас Президент України підписує укази, Кабінет Міністрів приймає постанови, програми, Міністерство культури, як і деякі інші відомства, випускає власні нормативні акти, які спрямовують благодійні фонди на розвиток соціогуманітарної сфери України тощо.

Підсумовуючи наведену вище інформацію, можна зробити висновок: попри значні здобутки у розвитку вітчизняної діяльності благодійності фондів існує низка невирішених проблем як нормативно-правового, так і соціокультурного характеру, що значною мірою впливає на темпи, характер і розвиток благодійної діяльності в країні.

Процеси, які відбуваються наразі у сфері добродійності, свідчать, що зі зльотами та падіннями, але все-таки формується вітчизняний благодійний сектор, який не тільки готовий підтримувати власні проекти, а й вкладати в ініціативи, котрі сприяють функціонуванню благодійних фондів незалежної України.

Список використаних джерел

1. Благодійні SMS – добро з кожного телефона. URL: http://www.ufb.org.ua/sektor-blagodijnosti/blagodijni_organizacii_analitichni_materiali_blagodijnix_organizacij.htm?id=4278 (дата звернення 27.05.2022).

2. Великий енциклопедичний юридичний словник. *Юридична думка*. Київ. 2007. 992 с.
3. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV// *Офіційний вісник України* від 28.03.2003, 2003 р., № 11, стор. 303, стаття 462, код акта 24635/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/ed20030116#Text> (дата звернення 27.05.2022).
4. Демешко М. В. Окремі аспекти венчурної благодійності як інноваційної форми благодійної діяльності. *Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.(Одеса, 12–13 жовт. 2018 р.)*. Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 67–70.
5. Демешко М. Адміністративно-правове регулювання меценатства і спонсорства в Україні: *дис...канд.юрид.н.*: 12.00.07. Київ.2019. 248 с.
6. Демешко М. Адміністративно-правове регулювання меценатства і спонсорства в Україні: *дис...канд.юрид.н.*: 12.00.07. Київ.2019. 248с.
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення матеріально-фінансового забезпечення обороноздатності держави» від 08.04.2014 № 1190-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 23. ст. 871. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-18#Text>.
8. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17/ed20220416#Text>.
9. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 16.09.1997 року № 531/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/531/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 26.06.2022).
10. Закон України «Про неприбуткові організації» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada> (дата звернення 29.06.2022).
11. Закон України «Про об'єднання громадян» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12#Text> (дата звернення 15.08.2022)].
12. Закон України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 № 2460-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. ст. 504 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12/ed19920616#Text> (дата звернення 19.09.2022).
13. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.1997 № 334/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 4. Ст. 28 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94%D0%B2%D1%80/ed19970919#Text> (дата звернення 12.08.2022).
14. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 16.09.1997 № 531/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 46. Ст. 292 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/531/97%D0%B2%D1%80/ed19970916#Text> (дата звернення 07.08.2022).

15. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 року № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення 24.04.2022).

16. Закон України «Про державні лотереї в Україні» від 06.09.2012 № 5204-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 31. ст. 369 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5204-17/ed20120906#Text> (дата звернення 05.05.2022).

17. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. ст. 52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17/ed20120705#Text> (дата звернення 27.05.2022).

18. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення сприятливих умов для впровадження благодійних телекомунікаційних повідомлень» від 06.10.2016 № 1664-VIII. *База даних «Законодавство України» / ВР України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1664-19> (дата звернення 27.07.2022).

19. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для впровадження благодійних телекомунікаційних повідомлень» від 06.10.2016 № 1665-VIII. *База даних «Законодавство України» ВР України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1665-19> (дата звернення 17.05.2022).

20. Зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України до проекту Закону України «Про благодійництво та благодійні організації» (реєстраційний № 6343). *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=6343&skl=7 (дата звернення 27.09.2022).

21. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV. *База даних «Законодавство України» ВР України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/75515> (дата звернення 17.09.2022).

22. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 року № 4572-VI//*Офіційний вісник України* від 27.04.2012, 2012 р., № 30, стор. 26, стаття 1097, код акту 61211/2012 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/ed20120322#Text>.

23. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 року № 5073-VI//*Офіційний вісник України* від 12.02.2013, 2013 р., № 9, стор. 9, стаття 325, код акту 65660/2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17/ed20120705#Text> (дата звернення 03.07.2022).

24. «Класифікація організаційно-правових форм господарювання. ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТ УКРАЇН. Київ. 2004 URL: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/KOPFG_zm8_2021.pdf (дата звернення 11.09.2022).

25. Коновеичук Х. Б. Конституційно-правове забезпечення благодійної діяльності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право*. 2013. № 21. Ч. 2. Т. 1. С. 136–138.

26. Літвіна О. Ю. Правове положення благодійних організацій в Україні: *дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03*. Харків, 2003. 178 с.

27. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Тимчасових правил реєстрації благодійних фондів» від 06.10.1994 № 25/5. *База даних «Законодавство України»/ВР України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0087-95> (дата звернення 11.09.2022).

28. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій» від 24.01.2013 року № 37. *Офіційний вісник України офіційне* від 12.03.2013, 2013 р., № 17, стор. 112, стаття 591, код акту 66020/2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0267-13/ed20130124#Text> (дата звернення 13.06.2022).

29. Наказ Мін'юсту України «Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки від 05.03.2012 № 368/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 20. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12/ed20120305#Text> (дата звернення 27.05.2022).

30. Омецінська М. В. Сучасний стан благодійності та меценатства в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2010. № 3. С. 164-168.

31. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 року № 2755-VI. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T10_2755.html (дата звернення 23.05.2022).

32. Постанова Президії Верховної Ради України від 26.10.1992 р. «Про благодійні фонди» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2731-12/ed19921026#Text> (дата звернення 23.06.2022)

33. Постанова Президії Верховної Ради України «Про благодійні фонди» від 26.10.1992 р. № 2731-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №52. Ст. 687 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2731-12/ed19921026#Text> (дата звернення 19.09.2022).

34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про впорядкування, приймання та розподіл гуманітарної допомоги» від 24.07.1993 № 573. *База даних «Законодавство України» ВР України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-93-%D0%BF> (дата звернення 12.08.2022).

35. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації благодійних організацій» від 30.03.1998 № 382. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. Ст. 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-98-%D0%BF/ed19980330#Text> (дата звернення 27.05.2022).

36. Постанова КМ України «Про затвердження Порядку здійснення публічного збору благодійних пожертв для забезпечення бойової,

мобілізаційної готовності, боєздатності та функціонування Збройних Сил України» від 30.06.2015 № 451. База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/451-2015-%D0%BF> (дата звернення 12.06.2022).

37. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо протидії зловживанням у сфері благодійництва» 02.10.2015 № 3215. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56679 (дата звернення 03.05.2022).

38. Рішення Конституційного Суду України від 28.10.2009 № 28-рп/2009. База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v028p710-09> (дата звернення 07.07.2022).

39. Словник української мови: в 11 томах. 1970. Том 1. С.192.

40. Словник із соціальної роботи. URL: <https://slovnuk.me/dict/socialwork/благодійність> (дата звернення 23.04.2022).

41. СМС-благодійність: чи запрацює система в Україні? URL: <https://dt.ua/socium/sms-blagodiynist-chi-zaprasyuue-sistema-v-ukrayini-.html> (дата звернення 03.05.2022).

42. Стинська В. Соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства в Україні (XX – початок XXI ст.) : *монографія*. Івано-Франківськ, 2018. 320 с.

43. Статут Благодійного фонду «Мій університет». URL: https://nung.edu.ua/files/attachments/statut_1.pdf (дата звернення 27.05.2022).

44. Статут Благодійного фонду «Мій університет». URL: https://nung.edu.ua/files/attachments/statut_1.pdf. (дата звернення 27.05.2022).

45. Статут Благодійної організації «Добровеличківський благодійний фонд допомоги «Патріот». URL: <http://patriot.dv.kr.ua/statut/6-statut.html> (дата звернення 27.05.2022).

46. Толмачова І. «Благодійництво в педагогіці напрямок чи парадигма?» *Нова педагогічна думка*. № 3 (95), 2018. № 3 (95). С. 10-16.

47. Указ Президента України «Про справляння податку на додану вартість з імпортованих товарів». *Урядовий кур'єр* від 30.06.1995. № 98. С. 4-6.

48. Указ Президента України «Про пільги щодо оподаткування добровільних пожертвувань юридичних та фізичних осіб»: від 12.08.1995 № 750/95. База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/750/95> (дата звернення 10.08.2022).

49. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі від 05.07.2002. *Юридичний вісник України*. 2002. № 50.

50. Цивільний кодекс України : Закон України від 06.01.2003 року № 435-IV//Офіційний вісник України від 28.03.2003 р.. 2003 р. № 11. стор. 7. стаття 461. код акта 24654/2003.

51. Цивільний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20040318#Text> (дата звернення 07.07.2022).

52. Цивільний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20040318#Text> (дата звернення 27.09.2022).

53. Цивільний кодекс України Стаття 107. «Порядок припинення юридичної особи шляхом злиття, приєднання, поділу та перетворення». URL: https://kodeksy.com.ua/tsivil_nij_kodeks_ukraini/statja-107.htmhttps://kodeksy.com.ua/tsivil_nij_kodeks_ukraini/statja-107.htm (дата звернення 11.09.2022).

54. Цивільний кодекс України. Стаття 108. «Перетворення юридичної особи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 11.09.2022).

55. Чепурнов В. О. Правовий статус благодійних установ та товариств за законодавством України: *дис... канд. юрид. наук*: 12.00.03. Київ, 2004. 175 с.

56. Шпуганич І. Благодійні організації як суб'єкт цивільного права: *дис...канд. юрид. н*: 12.00.03 Львів. 2018. 214с.

57. Шпуганич І. І. Правові підстави припинення благодійної організації. *Молодий вчений*. 2016. № 11 (38). С. 356-360.